

La independència, un camí no gens fàcil

Lituània, un any després

La dimissió del primer ministre lituà i la tensa campanya del referèndum han tornat a fer de Lituània un centre informatiu, al cap d'un any de la seva independència efectiva.

Amb la independència reconeguda internacionalment, i amb el règim comunista revocat, el punt de mira on convergien totes les concepcions polítiques desapareix, i les posicions comencen a matisar-se. Dins de Sajudis ja no tothom està d'acord. Els uns es queixen de lentitud en les reformes econòmiques i socials, uns altres opinen que l'eufòria anticomunista va massa enllà i que hi ha el perill de fer tombar massa la balança cap a l'altra banda. A més, a mesura que el Partit Comunista de Lituània (PCL), versió local del PCUS, anava perdent força, augmentava el nombre de trànsfuges i de camaleons polítics, que ingressaven a Sajudis com a autèntics independentistes i anticomunistes.

En resum, a conseqüència d'una crisi de creixement, d'un canvi de la situació sociopolítica, i d'infiltracions comunistes, el bloc Sajudis del Parlament no és tan unitari i sòlid com es podria pensar. Així ens ho explica Juozas Tumelis, president del moviment: "Molta gent es féu de Sajudis per afany de poder. Ara els comunistes que s'havien infiltrat a Sajudis han creat el Partit Democràtic del Treball de Lituània (DDP), que hem de veure com a successor del PCL". En conseqüència, totes les iniciatives legislatives del grup parlamentari de Sajudis es troben obstaculitzades per una forta oposició filocomunista. Per Sajudis

la solució seria la dissolució del Parlament i la convocatòria de noves eleccions. "Actualment la configuració del Parlament no reflecteix la realitat del carrer. Nosaltres estem convençuts que els comunistes no tenen suport real, però en canvi ara existeixen els diputats del DDP", ens diu el diputat Karbelis, del Sajudis i membre del Partit Independentista,

que dóna suport crític al president Landsbergis.

Però no és tan fàcil com això. Lituània no té la figura de cap d'estat o de president de la república. El poder està directament en el Parlament, representat pel seu president, Vytautas Landsbergis. Per tant, per a poder dissoldre el Parlament, cal que aquest hi estigui d'acord. "Creiem que pel bé de Lituània cal establir la figura de president de la república, per tal que pugui dissoldre el Parlament. Ara no tenim el mecanisme per a fer-ho", ens diu el diputat de Sajudis, J. Pecceliunas. Però l'oposició no hi està pas d'acord.

Aquest és el debat que ara es dóna tant al Parlament com al carrer, des de fa uns quants mesos: ¿Cal establir la figura de president de la república o no? ¿Quins poders hauria de tenir? ¿Un excés de poder no significaria un inici de dictadura parlamentària? Arguments, contrarguments, demagògies, intents de desviar el fons de la qüestió cap a nivells totalment superficials, són les cartes que es posen en joc.

Per Karbelis, un dels grans problemes que té el país és que els quadres de l'antic aparell soviètic continuen ocupant càrrecs. Afegeix: "Alguns d'ells no saben treballar d'una nova forma; els altres els saboten tant com poden. És per això que creiem que cal l'elecció d'un president de

Vytautas Landsbergis, president de la República de Lituània.

ARXIU

Pel que es pot veure al carrer, no sembla pas que la gent estigui descontenta de Sajudis, potser només desencisada.

ARXIU

la república per a enfortir l'executiu. No es tracta de crear un govern autoritari, però és evident que en una època de transició cal que l'executiu tingui la força suficient per a poder tirar endavant les reformes necessàries per a la millora del país”.

El diputat Pecceliunas encara va més a fons en l'anàlisi de per què l'oposició no vol reforçar l'executiu amb l'elecció d'un president de la república: “L'oposició esgrimeix molts arguments contra la figura del president. Alguns diuen que es tracta d'una figura antidemocràtica. D'altres que encara no és el moment. De fet, però, tot són intents de crear confusió amb vista al referèndum. En el fons hi ha el desig de perpetuar unes cotes personals de poder, que saben que perdrien en el cas que s'elegís un president de la república, i que aquest convoqués noves eleccions al Parlament. La prova més clara d'això que dic són els arguments contradictoris que planteja l'oposició. Per una banda diuen que estan contra la figura del president, per una altra proposen aquesta pregunta per al referèndum: “Vols que X sigui president? ¿Em sembla que és prou clar que s'hi amaguen dues preguntes: “Creus que cal un president”, i en cas afirmatiu, “Vols que el president sigui X”. Quan els plantejem aquesta contradicció ens responen que el millor fóra, per qüestions econòmiques, d'esperar a la tardor per fer coincidir referèndum i eleccions al Parlament. En

fi, un conjunt de contradiccions que demostren que l'oposició a la figura del president no és política, sinó conjuntural”. Karbelis, conclou, més càustic encara: “El fons de la qüestió és que hi ha qui més s'estima de no fer eleccions que no pas que surti un candidat que no sigui el propi”.

El referèndum, finalment, es va fer el 23 de maig, amb la pregunta “¿És necessari un president per a Lituània abans de la nova constitució?”. Per tal de poder instituir la figura del president de la república, la llei electoral exigia un resultat afirmatiu superior al 50% del cens de votants. El resultat fou efectivament positiu (un 69,5%), però l'enorme percentatge de l'abstenció (un 42%) no permeté d'assolir el mínim establert. (El resultat sobre el cens és del 39,8% a favor). Sajudis perdia el primer round. Ara cal cercar-ne les causes.

Potser hi ha tingut molt a veure el trist espectacle ofert pel Parlament, amb els diputats esbatussant-se per qüestions difícilment comprensibles per un poble sotmès a una greu crisi econòmica. ¿On és la nova moneda? es pregunten molts. ¿Quan cessarà la inflació? ¿Quan deixarem de tenir aquí l'exèrcit rus? ¿Tan important és això del president? Potser Sajudis ha deixat de tenir el suport que creu que té. Potser, Landsbergis ha perdut la seva popularitat.

Pel que es pot veure al carrer, no sembla pas que la gent estigui descontenta de Sajudis, potser només un xic desencisada. La reprivatització no ha estat la rifa de Nadal que tots es pensaven. Així, per exemple, mentre les cases on viu la gent eren de l'estat, el preu del lloguer incloïa totes les despeses de llum, gas, aigua, etc, en canvi ara, els nous propietaris han d'aprendre a utilitzar de forma intel·ligent tots els serveis de la llar. Abans el termòstat de la calefacció era la finestra: si feia calor, s'obria la finestra; si feia fred, es tancava. Ara és el rebut de final de mes: “Resulta que pago més ara que sóc propietari que no pas abans. Ara hem de vigilar de no posar la calefacció al màxim”.

La reprivatització no sols ha portat problemes econòmics, sinó sobretot canvis de mentalitat social. Heus-ne ací un exemple que ens explica E. K. Zovadskas, rector de la Universitat Politècnica de Víliaus: “Ara ens veiem obligats a canviar la forma de construir les cases. Cal introduir-hi materials aïllants, ja que ara les persones han de pagar la calefacció. Abans, com que ho pagava l'estat, tant feia si a l'hora d'encaixar els mòduls prefabricats hi quedaven petites esquerdes”.

I els problemes no han fet sinó començar.

Esther Monclús
Josep M. Merenciano